

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/21/2023
Identifikačné číslo spisu:	7216214305
Dátum vydania rozhodnutia:	22.08.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:7216214305.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ KRÁSNA PRI JAZERE spol. s r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Horná 13, IČO: 43 878 296 a 2/ URB Krásna s.r.o., so sídlom v Košiciach, Postupimská 5, IČO: 47 246 693, zastúpených advokátskou kanceláriou GOREJ Legal, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Krmanova 14, IČO: 47 231 939, proti žalovanej Bazcom, a.s., so sídlom v Prahe, Náměstí Míru 820/9, Česká republika, IČO: 27 397 050, zastúpenej spoločnosťou BBH advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Suché mýto 1, IČO: 36 713 066, o určení, že žalovaný nie je záložným veriteľom a nemá záložné právo k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 12C/305/2016 o dovolaní žalobkýň proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 11. decembra 2018 sp. zn. 6Co/29/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 11. decembra 2018 sp. zn. 6Co/29/2018 zrušuje a vec v mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 28. februára 2017, č. k. 12C/305/2016-252, žalobu žalobkýň, ktorou sa domáhali určenia, že žalovaná nie je záložným veriteľom žalobkýň a nemá záložné právo k v žalobe bližšie špecifikovaným nehnuteľnostiam, ktorého vklad bol povolený rozhodnutím Správy katastra Košice číslo V-XXX/XXXX z 24. júla 2012, zamietol (výrok I.) a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100% (výrok II.).

1.1. Prvoinštančný súd rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobkyňa 1/ je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností vedených na LV č. XXXX katastrálne územie F., obec F., okres Košice IV, vo výške spoluvlastníckeho podielu 1/1. Žalobkyne sú podielové spoluvlastníčky pozemkov zapísaných na LV č. XXXX katastrálne územie F., obec F., katastrálne územie Košice IV, so spoluvlastníckym podielom žalobkyne 1/ vo veľkosti 2/12 a žalobkyne 2/ vo veľkosti 10/12. Zo Zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti zo dňa 20. júna 2012 (ďalej len „zmluva o zriadení záložného práva“) mal súd preukázané, že Metropolitní spořitelní družstvo ako záložný veriteľ a spoločnosť BYTY KRASNA spol. s r.o. ako záložca 1/ a spoločnosť KRÁSNA PRI JAZERE spol. s r.o. ako záložca 2/, uzatvorili zmluvu o zriadení

záložného práva podľa § 151b a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Predmetnou zmluvou záložcovia zriadili záložné právo na záloh špecifikovaný v článku II. zmluvy o zriadení záložného práva (nehnuteľnosti vo vlastníctve záložcov) za účelom zabezpečenia a uspokojenia pohľadávky záložného veriteľa voči spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. (dlžník), zo Smlouvy o úvere č. XXXXXXXXXX zo dňa 7. júna 2012 (ďalej len „zmluva o úvere“), na základe ktorej sa spoločnosť TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžník zaviazala splatiť záložnému veriteľovi poskytnutý úver vo výške 90.000.000,- Kč spolu s príslušenstvom (č. I. III. zmluvy o zriadení záložného práva). Zo zmluvy o úvere vyplynulo, že Metropolitní spořitelní družstvo ako veriteľ poskytol spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníkovi úver vo výške 90.000.000,- Kč. Z článku II predmetnej zmluvy vyplýva, že sa jednalo o podnikateľský úver, pričom účelom úveru bolo prevádzkové financovanie spoločnosti DRINK POINT, a.s., so sídlom Pod kalváriou 159, Topolčany. V článku III. bod 4 zmluvy o úvere medzi Metropolitním spořitelním družstvom a spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. bolo dojednané, že „klient je oprávnen čerpať Úver dle této Smlouvy, budou-li splněny všechny podmínky čerpání uvedené v této Smlouvě (t. j. včetně podmínek uvedených v Úvěrových obchodních podmínkách), včetně níže uvedených podmínek“. Jednou z podmienok čerpania úveru podľa písm. e/ zmluvy o úvere bolo predloženie návrhov na vklad záložného práva k nehnuteľnostiam klientom uvedeným v článku III tejto zmluvy. Ďalšou podmienkou podľa článku III. bodu 4 písm. f/ zmluvy o úvere bolo oprávnenie čerpať úver, ak klient predložil zmluvu o pôžičke (úvere) uzatvorenú so spoločnosťou DRINK POINT a.s., IČO: 31 375 103, so sídlom Pod Kalváriou 159, PSČ 955 14, Topolčany na sumu zodpovedajúcu výške úveru.

1.2. Aplikujúc § 137 písm. c/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej ako „civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“) súd prvej inštancie dospel k záveru, že naliehavý právny záujem žalobkyň na tejto určovacej žalobe je preukázaný, nakoľko bez tohto určenia by bolo ich právne postavenie neisté. Základnou spornou skutočnosťou medzi stranami je existencia zabezpečovanej pohľadávky a s ňou spojené právne posúdenie, či zmluva o úvere uzatvorená medzi Metropolitním spořitelním družstvom ako veriteľom a obchodnou spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníkom zo dňa 7. júna 2012 je platná, resp. neplatná.

1.3. Výhodnotením vykonaného dokazovania dospel prvoinštančný súd k záveru, že predmetná zmluva o úvere je platná. Zdôraznil, že v zmysle § 497 zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník (ďalej len „český Obchodní zákoník“) v znení účinnom v čase uzatvorenia zmluvy o úvere, je táto zmluva konsenzuálnym právnym úkonom, ktorý je platný v okamihu, keď sa zmluvné strany dohodli na podstatných náležitostiach zmluvy, ktorými sú dohoda zmluvných strán o poskytnutí peňažných prostriedkov na požiadanie dlžníka a dohoda o úrokoch za poskytnutie úveru. Pokiaľ aj veriteľ nesplnil podmienku čerpania úveru, nespôsobilo to neplatnosť zmluvy o úvere. Medzi sporovými stranami sporné nebolo, že úver zo strany TOPLIMO cz, s.r.o. bol čerpaný, preto ak spoločnosť TOPLIMO cz, s.r.o. aj nesplnila podmienku čerpania úveru (predloženie platnej zmluvy medzi ňou a spoločnosťou DRINK POINT, a.s.), nespôsobilo to neplatnosť zmluvy o úvere medzi Metropolitním spořitelním družstvom a TOPLIMO cz, s.r.o., ale len to, že Metropolitné spořitelné družstvo na tejto podmienke netrvalo a úver napriek tomu TOPLIMU cz, s.r.o. poskytlo.

1.4. K právnej argumentácii žalobkyň, že zmluva o úvere medzi Metropolitním spořitelním družstvom a TOPLIMO, cz, s.r.o. je neplatná podľa § 39 českého Obchodného zákonníka pre obchádzanie § 196a českého Obchodného zákonníka prvoinštančný súd uviedol, že pôvodný úverový vzťah vznikol medzi Metropolitním spořitelním družstvom a TOPLIMO cz, s.r.o., preto je na žalobkyniach, aby preukázali úmysel Metropolitního spořitelního družstva, ako aj spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. obísť § 196a ods. 1, 2 českého Obchodného zákonníka. Udelenie súhlasov valnými zhromaždeniami TOPLIMO cz, s.r.o. a DRINK POINT, a.s., ktoré spoločnosti sú vo vzťahu ovládanej a ovládajúcej osoby, bolo internou záležitosťou týchto spoločností, o ktorej Metropolitní spořitelní družstvo nemohlo mať žiadnu vedomosť a v tomto smere nie je možné spochybňovať jeho dobromyseľnosť. Navyše pokiaľ ide o súhlas valného zhromaždenia oboch spoločností, v spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. po celý čas vykonával funkciu valného zhromaždenia jediný spoločník a to spoločnosť DRINK POINT, a.s. Keďže spoločnosť DRINK POINT, a.s. uzavrela so spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. predmetnú úverovú zmluvu, je zrejmé, že súhlas s jej uzatvorením bol zo strany DRINK POINT, a.s. udelený. Tento názor vyplýva aj zo všeobecne akceptovanej českej judikatúry, podľa ktorej by bolo absurdné a až príliš formalistické v takýchto prípadoch vyžadovať udelenie súhlasu jediného spoločníka vo forme separátneho dokumentu

(uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 1Odon/110/97 zo 7.10.1998).

1.5. K namietaniu žalobkýň, že finančné prostriedky z úveru boli v skutočnosti určené pre spoločnosť DRINK POINT, a.s., ktorá nebola v rozhodnom čase členom Metropolitného spořitelního družstva prvoinstančný súd uviedol, že v prípade že zákonný zákaz smeruje voči jednej zo zmluvných strán, treba zmluvu považovať za neplatnú len výnimočne, pokiaľ by to nebolo zlučiteľné so zmyslom alebo účelom daného zákona. V tomto prípade súd vychádzal z úvahy, že aj keby Metropolitní spořitelní družstvo poskytlo úver priamo spoločnosti DRINK POINT, a. s., ktorá nebola jej členom, porušilo by tým § 1 ods. 2 písm. b/ zákona č. 87/1995 Sb. o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., t. j. verejno-právny predpis a podľa tohto predpisu by malo byť sankcionované pokutou bez toho, aby toto porušenie samo o sebe spôsobilo bez ďalšieho neplatnosť zmluvy uzatvorenej podľa súkromnoprávneho predpisu (český Obchodný zákonník). V súkromnoprávnej sfére totiž platí zásada „pacta sunt servanda“ (zmluvy sa majú dodržiavať), preto aj ustanovenie o neplatnosti právneho úkonu pre rozpor so zákonom treba vykladať reštriktívne, nie extenzívne (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II US 87/04).

1.6. Súd prvej inštancie tiež konštatoval, že žalovaná sa na základe zmluvy o postúpení pohľadávok uzatvorenej so spoločnosťou AB - CREDIT, a.s. ako postupcom, stala vlastníkom pohľadávky z predmetnej zmluvy o úvere. Nakoľko táto pohľadávka bola zabezpečená záložným právom k nehnuteľnostiam vo vlastníctve žalobkýň 1/, 2/, spolu s predmetnou pohľadávkou bolo prevedené aj záložné právo zabezpečujúce túto pohľadávkou. Jednalo sa o záložné právo zriadené zmluvou o záložnom práve uzatvorenou medzi Metropolitným spořitelním družstvom a pôvodným záložcom spoločnosťou BYTY KRASNA spol. s r.o. (ktorý predmetné nehnuteľnosti neskôr previedol na žalobkyňu 2/) a žalobkyňou 1/. K námietke žalobkýň, že podľa článku IV. bodu 1 zmluvy o zriadení záložného práva sa záložný veriteľ v prípade omeškania dlžníka s plnením zabezpečenej pohľadávky, zaviazal písomne oznámiť uvedenú skutočnosť záložcom a poskytnúť im lehotu minimálne 30 dní pred začatím výkonu záložného práva na výkon oprávnenia záložcov plniť túto pohľadávkou namiesto dlžníka, súd poukázal na to, že nedodržanie tejto povinnosti zo strany záložného veriteľa (žalovanej) nemalo žiaden vplyv na samotnú existenciu záložného práva. Napokon od oznámenia o vyhlásení mimoriadnej splatnosti (1. októbra 2013) do začatia výkonu záložného práva (20. mája 2016) uplynulo viac ako dva a pol roka, a teda záložcom nič nebránilo plniť pohľadávkou zabezpečenú záložným právom za dlžníka. Oprávnenie na výkon záložného práva vyplýva priamo z Občianskeho zákonníka (§ 151j), kedy záložný veriteľ môže začať výkon záložného práva, ak pohľadávka zabezpečená záložným právom nie je riadne a včas splnená. Je zrejmé, že pohľadávka zabezpečená záložným právom bola splatná ku dňu 1. októbra 2013, dňom nasledujúcim mohol záložný veriteľ začať výkon záložného práva.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobkýň rozsudkom z 11. decembra 2018, sp. zn. 6Co/29/2018, napadnutý rozsudok prvoinstančného súdu potvrdil ako vecne správny (výrok I.) a žalovanej priznal voči žalobkyňiam nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (výrok II.).

2.1. Odvolací súd vyzdvihol mimoriadne podrobné, presvedčivé, vecne správne a zákonu zodpovedajúce dôvody napadnutého rozsudku, ktorým predchádzalo náležité zistenie skutkového stavu a z neho vyvedené správne právne závery, s ktorými sa v podstate stotožnil. K odvolacím námietkam poukázal, že samotné žalobkyne považujú za správnu úvahu súdu prvej inštancie o tom, že podmienky uvedené v článku III. bode 4 zmluvy o úvere je treba vnímať ako odkladacie podmienky v zmysle § 36 zákona č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „český Občiansky zákoník“). V nadväznosti na túto úvahu súd v odôvodnení rozsudku poukázal nielen na to, že jej nesplnenie nemá za následok neplatnosť zmluvy o úvere medzi Metropolitným spořitelním družstvom a spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o., ale zároveň vyvodil záver, že ak spoločnosť TOPLIMO cz, s.r.o. aj nespĺnila podmienku čerpania úveru (predloženia platnej zmluvy medzi ním a spoločnosťou DRINK POINT, a.s.), nespôsobilo to neplatnosť zmluvy o úvere medzi Metropolitným spořitelním družstvom a spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o., ale len to, že Metropolitní spořitelní družstvo na tejto podmienke netrvalo a úver napriek tomu spoločnosti TOPLIMU cz, s.r.o. poskytlo, t. j. úver zo strany spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. bol čerpaný a poskytnutie finančných prostriedkov od veriteľa (úverového) dlžníkovi (zo zmluvy o úvere) vo výške úveru (dojednaného v zmluve o úvere) nemožno považovať za bezdôvodné obohatenie na strane dlžníka. Uvedeným spôsobom sa teda jednoznačne vysporiadal s námietkou žalobkýň, pričom

sa stotožňuje s týmto záverom súdu prvej inštancie. S poukazom na uvedené nebolo možné akceptovať ani námietku žalobkyň, že žalovaná neunesla dôkazné bremeno o tom, že došlo k splneniu odkladacích podmienok uvedených v čl. III. bode 4 písm. e/, f/ zmluvy o úvere.

2.2. Ako nedôvodnú odvolací súd vyhodnotil aj námietku odvolateľiek týkajúcu sa nimi tvrdenej neplatnosti zmluvy o úvere podľa § 39 českého Občianskeho zákonníka (v znení účinnom do 31. decembra 2013) pre obchádzanie § 196a českého Obchodného zákonníka (v znení účinnom do 31. decembra 2013), keďže finančné prostriedky z úveru boli v skutočnosti určené pre spoločnosť DRINK POINT, a. s., ktorá nebola v rozhodnom čase členom Metropolitného spořitelního družstva, pričom družstvo ako sporiteľné mohlo v zmysle príslušných právnych predpisov poskytovať úver iba svojim členom. Odvolací súd zdôraznil, že súd prvej inštancie správne považoval za zásadnú otázku, či ustanovenie § 39 českého Občianskeho zákonníka treba považovať za sankciu za každý rozpor alebo nesúlad právneho úkonu so zákonom, zákonným zákazom, alebo príkazom, a to najmä v prípadoch, kedy osobitný predpis nemá výslovné ustanovenie o následku rozporu daného úkonu so zákonom, teda nie je v ňom výslovne stanovená sankcia neplatnosti. V súvislosti s touto otázkou poukázal, že slovenská aj česká súdna prax dospela k takému výkladu § 39 Občianskeho zákonníka, že absolútnu neplatnosť právneho úkonu nespôsobuje každý rozpor so zákonom, ale len kvalifikovaný rozpor so zákonom, t. j. taký rozpor právneho úkonu so zákonom, ktorého následkom je buď spôsobenie ujmy inému (porušenie zákazu alterum non laedere), porušenie verejného poriadku alebo oba následky súčasne. Koncepcia kvalifikovaného rozporu so zákonom je premietnutá do § 478 ods. 1 českého Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je právny úkon neplatný, ak odporuje zákonu a súčasne je niekomu na ujmu alebo zjavne narúša verejný poriadok. Podľa dôvodovej správy k §§ 478 - 483 návrhu českého Občianskeho zákonníka doktrína už dnes uznáva, že nie každé porušenie zákona vyvoláva neplatnosť prejavenej vôle. V danom prípade teda súd správne upriamil pozornosť na to, že v § 1 ods. 2 písm. b/ zákon č. 87/1995 Sb. o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb. umožňuje sporiteľnému družstvu poskytovať úvery svojim členom, avšak žiadne ustanovenie tohto zákona výslovne nestanovuje, že úverové zmluvy uzatvorené s nečlenom sporiteľného družstva by mali byť absolútne neplatné. Prekročenie podnikateľského oprávnenia neznamená bez ďalšieho neplatnosť takto urobených právnych konaní (§ 3a Obchodného zákonníka v znení účinnom v rozhodnom čase). Preto zmluvu o úvere medzi Metropolitným spořitelním družstvom a spoločnosťou TOPLIMO, cz, s.r.o. nemožno považovať za úkon smerujúci k dôsledkom, ktoré sú výslovne zakázané, a neprípustnosť tohto právneho úkonu nemožno vyvodiť ani zo zmyslu a účelu zákonnej úpravy, ktorá sa naň vzťahuje.

2.3. Odvolací súd uzavrel, že žalovaná sa na základe zmluvy o postúpení pohľadávok uzatvorenej so spoločnosťou AB - CREDIT a. s. ako postupcom, stala vlastníkom pohľadávky z predmetnej zmluvy o úvere a keďže táto pohľadávka bola zabezpečená zriadením záložného práva k nehnuteľnostiam vo vlastníctve žalobkyň 1/ a 2/, spolu s predmetnou pohľadávkou na ňu bolo prevedené aj záložné právo zabezpečujúce túto pohľadávkou.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobkyne (ďalej aj „dovolateľky“) dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnili s poukazom na § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

3.1. V dovolaní uviedli, že za nesprávne právne posúdenie považujú argumentáciu odvolacieho súdu súvisiacu s nesplnením odkladacích podmienok v zmysle čl. III. bodu 4 zmluvy o úvere, v nadväznosti na ktorú uviedli, že za správne považujú právne posúdenie, podľa ktorého: „Nakoľko nedošlo k splneniu všetkých odkladacích podmienok v zmysle článku III. odsek 4 Zmluvy o úvere, plnenie poskytnuté dlžníkovi zo strany záložného veriteľa nie je možné považovať za čerpanie úveru, ale za bezdôvodné obohatenie na strane dlžníka. Vznik povinnosti záložného veriteľa poskytnúť úver a vznik práva dlžníka úver čerpať boli viazané na splnenie odkladacích podmienok, ktoré splnené neboli. Ak záložnému veriteľovi nevznikla povinnosť úver poskytnúť a dlžníkovi nevzniklo právo úver čerpať a napriek tomu došlo k poskytnutiu peňažných prostriedkov dlžníkovi, ide o plnenie bez právneho dôvodu.“.

3.2. Dovolateľky namietali i stotožnenie sa odvolacieho súdu s argumentáciou súdu prvej inštancie pri posudzovaní námietky neplatnosti zmluvy o úvere z dôvodu nesplnenia povinnosti upravenej v čl. III. bode 4 písm. f/ tejto zmluvy (predložením zmluvy o pôžičke/úvere uzatvorenej medzi veriteľom - spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. - súčasne úverovým dlžníkom zo spornej zmluvy a spoločnosťou DRINK POINT, a.s.), ktoré právne posúdenie je nesprávne a v časti odkazujúcej na aplikovanú českú

judikáciu nedostatočne konkretizované. Za správne považujú právne posúdenie podľa ktorého: „...pre platnosť Zmluvy o úvere uzatvorenej medzi spoločnosťou dlžníka (TOPLIMO cz, s.r.o.) a DRINK POINT, a.s. dňa 7. júna 2012 sa vyžadoval predchádzajúci súhlas spoločnosti DRINK POINT, a.s., ako jediného spoločníka spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o., ktorý nemohol byť daný ipso facto len uzatvorením predmetnej zmluvy o úvere, nakoľko tým nie je splnená prinajmenšom podmienka, že súhlas musí predchádzať uzatvoreniu právneho úkonu“.

3.3. Nesprávne je podľa dovolateľiek aj posúdenie námietky neplatnosti napadnutého právneho úkonu pre obchádzanie zákona, pričom naďalej zastávajú názor, že žalovaný nie je majiteľom pohľadávky vyplývajúcej zo zmluvy o úvere aj z dôvodu, že táto je absolútne neplatným právnym úkonom pre obchádzanie zákona v zmysle § 39 českého občianskeho zákonníka (platného a účinného v rozhodnom období). Zákon, ku ktorého obchádzaniu došlo uzatvorením zmluvy o úvere, je zákon č. 87/1995 Sb. Spořitelních a úvěrních družstvech. Podľa článku II. odsek 2 Zmluvy o úvere mal byť úver dlžníkovi poskytnutý za účelom prevádzkového financovania spoločnosti DRINK POINT a.s.. Z uvedeného vyplýva, že od počiatku zmluvné strany zmluvy o úvere vedeli, že finančné prostriedky sa neposkytujú pre spoločnosť TOPLIMO cz, s.r.o., ale spoločnosti DRINK POINT a.s., ktorá poskytnutie úveru od záložného veriteľa nemohla legálne dosiahnuť. Záložný veriteľ (Metropolitní spořitelní družstvo) bol tzv. Družstevnou záložnou, ktorej fungovanie sa spravovalo Zákonom o spořitelních a úvěrních družstvech, podľa ktorého povolenie pôsobiť ako družstevná záložňa udeľuje Česká národní banka podľa § 2 a/ družstvu so sídlom v Českej republike k výkonu činností: a/ prijímanie vkladu od svojich členov a b/ poskytovanie úveru svojim členom. Spoločnosť DRINK POINT a.s. nebola členom družstva, preto ani nemohla žiadať záložného veriteľa o poskytnutie úveru. Preto ak záložný veriteľ chcel spoločnosti DRINK POINT a.s. poskytnúť úver, bol povinný si zriadiť pobočku na území Slovenskej republiky podľa § 2d odsek 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, podľa ktorého družstevné záložne sú oprávnené zriadiť pobočky na území iného členského štátu (hostiteľský štát) a podnikáť na jeho území v rozsahu povolení len so súhlasom Českej národnej banky. K uvedenému ale nedošlo. Je potom zrejmé, že uzatvorením zmluvy o úvere medzi Metropolitním spořitelním družstvom a spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. došlo k obchádzaniu zákona a tento právny úkon je s odkazom na ustanovenie § 39 českého občianskeho zákonníka platného a účinného v rozhodnom období neplatný.

4. Žalovaná navrhla dovolanie odmietnuť, eventuálne zamietnuť a priznať náhradu trov konania v plnom rozsahu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 29. marca 2021, sp. zn. 8Cdo/148/2019, dovolanie žalobkýň odmietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Najvyšší súd zhodnotil, že dovolateľky dovolací dôvod uplatnený podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nevymedzili spôsobom uvedeným v § 432 CSP. V dovolaní len podrobili kritike skutkové a právne závery nižších súdov, predovšetkým súdu odvolacieho s odkazom na konkrétne state odôvodnenia napadnutého rozsudku, s ktorými nesúhlasia, s predložením vlastného právneho posúdenia veci, bez akéhokoľvek naformulovania právnej otázky, ktorá podľa ich presvedčenia dovedty nebola dovolacím súdom riešená. Podľa najvyššieho súdu iba polemika dovolateľiek s právnymi závermi odvolacieho súdu, eventuálne spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia a kritika toho, ako odvolací rozhodol, za ktorými nenasleduje polozenie zásadnej právnej otázky, ktorú z obsahu dovolania nie je možné ani vyvodiť, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú právnu otázku mal dovolateľ na mysli. Najvyšší súd preto dovolanie žalobkýň podľa § 447 písm. f/ CSP odmietol bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia.

6. Na základe ústavnej sťažnosti žalobkýň Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom z 31. marca 2022, č. k. III. ÚS 61/2022- 37 rozhodol, že najvyšší súd uznesením z 29. marca 2021, sp. zn. 8Cdo/148/2019, porušil základné právo žalobkýň na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Najvyššiemu súdu uložil povinnosť nahradiť žalobkyniam trovy konania v sume 460,90 eur a zaplatiť ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. Predmetom

posúdenia zo strany ústavného súdu bolo skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a s ňou súvisiace vymedzenie dovolacieho dôvodu podľa § 432 CSP.

6.1. Ústavný súd skonštatoval, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí nesprávnym a ústavne nekonformným spôsobom vyložil zmysel právnych noriem civilného procesu o dovolaní, čo viedlo k nezodpovedaniu žalobkyňami nastolenej právnej otázky na zistený skutkový stav súdmi nižšej inštancie. Zdôraznil, že odpovede na súčasné a budúce právne otázky sa netvoria len formulovaním abstraktných právnych viet bez vzťahu na konkrétny skutkový stav, ale aj množstvom na seba nadväzujúcich odpovedí na právne posúdenie rôznych konkrétnych skutkových stavov z pohľadu relatívne neurčitých zákonných pojmov. V tomto prípade išlo o posúdenie následku nesplnenia odkladacích podmienok na právny úkon, namietanej neplatnosti právneho úkonu z dôvodu obchádzania zákona či následkov neudelenia vzájomného súhlasu valných zhromaždení s právnym úkonom spoločnosti. Právny obsah takýchto pojmov sa môže tvoriť len vo vzťahu ku konkrétnym skutočnostiam. Nielen okresný, ale aj krajský súd tieto pojmy vykladali tak, že dospeli k záveru, že žaloba nie je dôvodná, pretože zmluva o úvere je platným právnym úkonom. Pohľadávka, ktorá vznikla poskytnutím úveru na základe tohto právneho úkonu, sa jeho nesplnením stala splatná, a keďže bola zabezpečená záložným právom k nehnuteľnostiam vo vlastníctve žalobkyň, spolu s postúpením pohľadávky bolo na žalovanú prevedené aj pohľadávku zabezpečujúce záložné právo. Žaloba o určenie, že žalovaná nie je záložným veriteľom žalobkyň a nemá záložné právo k ich nehnuteľnostiam, bola preto zamietnutá. Žalobkyne odpoveď na ich žalobu, ktorú im dal okresný súd a následne krajský súd, spochybnili, najvyšší súd odmietnutím dovolania zostal jediným zúčastneným aktérom, ktorý sa odmietol zaoberať správnosťou procesom nastolenej právnej otázky. Teda na právnú otázku žalobkyňami vyjadrenú v dovolaní nebola najvyšším súdom sformulovaná žiadna odpoveď. Podľa názoru ústavného súdu je preto odmietnutie dovolania žalobkyň výsledkom zjavnej chyby právneho posúdenia otázky prípustnosti dovolania. Povinnosťou najvyššieho súdu bude posúdiť žalobkyňami nastolenú otázku právneho posúdenia platnosti zmluvy o úvere.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z.) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyň je prípustné i dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 421 ods.1 písm. b/ CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

10. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

11. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnú (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

12. Pokiaľ ide o viazanosť právnym názorom vysloveným v rozhodnutí ústavného súdu, § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky upravuje, čo sa v teórii označuje ako vertikálny precedens s kasačnou záväznosťou, kde „vyšší“ orgán prikazuje „nižšiemu“, ako má vo veci ďalej postupovať a rozhodnúť. Orgán verejnej moci je po náleze ústavného súdu povinný ho vykonať a riadiť sa ním pri prerokovávaní a rozhodovaní vo veci. Vec musí rozhodnúť a posúdiť tak, ako mu ústavný súd prikázal (k tomu viď aj ĽALÍK, M., ĽALÍK, T. Zákon o ústavnom súde. Komentár. Bratislava: WOLTERS KLUVER SR, 2019, s. 404).

13. Z dovolania žalobkyní (§ 124 ods. 1 CSP), riadiac sa pritom názorom ústavného súdu vyslovenom v danej veci vyplývajú tri dovolacie otázky, z ktorých mal byť vyvodený záver o neplatnosti zmluvy o úvere uzatvorenej medzi Metropolitným sporiteľným družstvom ako veriteľom a obchodnou spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníčkou (obe právnické osoby so sídlom v Českej republike) zo 7. júla 2012 (ďalej aj „spornej úverovej zmluvy“).

13.1. V dovolaní žalobkyne zastávali právny názor o neplatnosti zmluvy o úvere, ktorý odôvodňovali (i) nesplnením odkladacích podmienok pre čerpanie prostriedkov podľa zmluvy o úvere, (ii) neplatnosťou zmluvy o úvere medzi spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. a DRINK POINT a.s., z dôvodu absencie predchádzajúceho súhlasu DRINK POINT a.s., ako jediného spoločníka TOPLIMO cz, s.r.o. a tento súhlas nemohol vyjadriť uzavretím zmluvy a (iii) obchádzaním českého zákona č. 87/1995 Sb., ktorý neumožňoval poskytnutie úveru nečlenovi družstva, pričom účelom zmluvy o úvere bolo prevádzkové financovanie spoločnosti, ktorá nebola členom Metropolitného sporiteľného družstva, ktoré obchádzanie zákona spôsobuje neplatnosť podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

13.2. Podľa žalobkyní odvolací súd vyhodnotil spornú zmluvu o úvere aj napriek ich námietkam ako právny úkon, ktorý nesmeroval k dôsledkom výslovne zákonom zakázaným a jeho neprípustnosť nebolo možné vyvodiť ani zo zmyslu a účelu zákonnej úpravy. Podstatou dovolania bol nesúhlas žalobkyní s týmto právnym posúdením.

13.3. Žalobkyne namietali neplatnosť spornej zmluvy o úvere uzavretej medzi záložným veriteľom a dlžníkom, krajský súd sa však zamerail na právne posúdenie následkov, ktoré by nastali v prípade, ak by záložný veriteľ poskytol úver priamo spoločnosti. Výsledkom bola úvaha krajského súdu v tejto otázke, že pokiaľ by bol platný právny úkon, ktorý sa z dôvodu obchádzania zákona neuzavrel, je platný aj právny úkon obchádzajúci zákon. Žalobkyne s takýmto právnym posúdením právneho vzťahu medzi právnym úkonom porušujúcim zákon a právnym úkonom obchádzajúcim zákon nesúhlasia a považujú ho za nesprávny. Žalobkyne považovali za správne také právne posúdenie spornej zmluvy o úvere, podľa ktorého je zmluva o úvere absolútne neplatným právnym úkonom.

14. Dovolací súd nezistil, že by takto nastolená právna otázka bola dovolacím súdom vyriešená, a preto je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Následne skúmal, či je dovolanie aj dôvodné, pričom dospel k záveru, že tomu tak nie je.

15. Primárne najvyšší súd uvádza, že v danej právnej veci sa prejednáva spor s cudzím prvkom spočívajúcim v subjekte súkromnoprávneho vzťahu (vzťahu zo zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam vo vlastnícke slovenských obchodných spoločností a nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky), ktorého sa spor týka, keďže žalovanou stranou je česká právnická osoba, ako aj v inej relevantnej právnej okolnosti, ktorou je záväzok zabezpečený posudzovaným záložným právom k nehnuteľnosti, ktorý vznikol zo zmluvného vzťahu spravovaného iným (českým) právnym poriadkom. Zároveň zdôrazňuje, že medzinárodná právomoc súdu sa skúma podľa hlavnej otázky, teda tej zásadnej, o ktorú v samotnom konaní ide, pričom v spore nie sú dohady o právomoci súdov Slovenskej republiky na jeho prejednanie, keďže medzinárodné právo súkromné a procesné zakladá pre právne posúdenie záložného práva k nehnuteľnosti výlučnú právomoc súdu členského štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza, čo je v danom prípade na území Slovenskej republiky (vychádza sa z pravidla, že v rozsahu svojej pôsobnosti majú priamo účinné akty práva Európskej únie, ktorej sú členom ako Slovenská, tak aj Česká republika aplikačnú prednosť pred vnútroštátnym právom, preto pri riešení otázky, ktorá je upravená tak vo vnútroštátnom práve, ako aj v práve Európskej únie, sa aplikuje pravidlo práva Európskej únie, obsiahnuté pre danú právnu vec v článku 24 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach

- Brusel Ia).

16. Pokiaľ ide o určenie rozhodného práva, teda určenie, ktorým právnym poriadkom sa bude daný právny vzťah, resp. konkrétna právna otázka (v danom spore otázka či žalovaný je/nie je záložným veriteľom a či má/nemá záložné právo k nehnuteľnostiam) spravovať ako aj riešenie prípadu podľa takto určeného právneho poriadku, pravidiel pre určovanie práva použiteľného pre vecné práva nie sú predmetom úpravy nariadení európskeho práva, preto sa pre spätosť s vecou spravujú v zmysle § 5 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom právom miesta založenej nehnuteľnosti, ktorým pre prejednávajúcu vec je slovenský právny poriadok, ktorý si nakoniec ako rozhodný pre zmluvný vzťah zvolili aj strany Zmluvy o zriadení záložného práva k spornej nehnuteľnosti zo dňa 20. júna 2012.

17. Pri aplikácii vecných noriem takto určeného právneho poriadku môže vzniknúť potreba posúdiť i súvisiace právne otázky, čo je práve i daný prípad, keďže pre zodpovedanie otázky - či existuje záložné právo k nehnuteľnosti, t. j. otázky hlavnej, je podľa rozhodného práva potrebné odpovedať i na otázky - či vôbec vznikol záväzok zabezpečený záložným právom, čo ďalej vyžaduje posúdenie platnosti zmluvy, z ktorej predmetný záväzok vznikol, tu zmluvy úverovej, k čomu napokon smeruje i samotné dovolanie žalobkyní.

18. Podstatou dovolania žalobkyní je spochybňovanie správnosti záveru odvolacieho súdu o platnosti zmluvného vzťahu, z ktorého vznikla záložným právom zabezpečená pohľadávka, keďže záložné právo je právom akcesorickým. Vyplyva to z toho, že záložné právo platne vznikne na základe platnej záložnej zmluvy, len ak platne vznikla aj pohľadávka, na zabezpečenie ktorej má slúžiť. Ak pohľadávka, pre ktorú bolo záložné právo zriadené, v skutočnosti platne nevznikla (napríklad aj preto, že takáto zmluva je neplatná a pod.), nie je tu záložné právo, aj keby samotná záložná zmluva bola bezchybná. Ak teda neexistuje pohľadávka, ktorá má byť zabezpečená záložným právom, nie je to síce dôvodom neplatnosti záložnej zmluvy, avšak táto okolnosť má za následok, že podľa záložnej zmluvy - hoci ide o platný právny úkon a ak ide o nehnuteľnosť, bolo podľa nej vložené záložné právo do katastra nehnuteľností - záložné právo jednoducho nevznikne.

19. Stalo sa preto nevyhnutným zodpovedať ako prvotnú otázku existencie pohľadávky zabezpečenej sporným záložným právom, t. j. otázku ne/platnosti zmluvy o úvere uzatvorenej podľa českého práva, českými právnickými osobami, tu: Metropolitným sporiteľným družstvom ako veriteľom a obchodnou spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníčkou, v Českej republike, na zodpovedaní ktorej otázky, výlučne len z hľadiska dôvodov prezentovaných žalobkynami, je založené ich dovolanie otázky ne/platnosti zmluvy o úvere uzatvorenej v Českej republike, českými právnickými osobami: Metropolitným sporiteľným družstvom ako veriteľom a obchodnou spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníčkou, podľa českého práva (bod 13.1.).

20. Na rozdiel od právomoci, ktorá sa určuje podľa hlavnej otázky v konaní, určovanie rozhodného práva je omnoho komplikovanejšie a v jednom súdnom konaní môže byť na rôzne otázky použitý rôzny právny poriadok. Týka sa to aj danej právnej veci, keď pre posúdenie hlavnej otázky či žalovaný je/nie je záložným veriteľom a či má/nemá záložné právo k nehnuteľnostiam je rozhodný slovenský právny poriadok (bod 16.), pre právne posúdenie vedľajšej otázky existencie zabezpečenej pohľadávky, ktorá môže vzniknúť len z platnej zmluvy, s nutnosťou potom v rámci predbežnej otázky posúdiť ne/platnosť úverovej zmluvy, ktoré právne posúdenie ak by bolo predmetom samostatného súdneho konania je zrejmé, že by sa použil český právny poriadok, ktoré české právo si ako rozhodné v zmluve určili aj jej strany, a na ktorý právny poriadok odkazuje i osobitná kolízna norma (článok 3 ods. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky - Rím I - voľba práva) v snahe, aby sa predmetná právna otázka posudzovala tým istým právnym poriadkom vtedy, ak sa posudzuje ako otázka vedľajšia, ako aj vtedy, ak by sa posudzovala ako otázka hlavná, teda „samostatne“ je žiadúce, aby sa tento právny vzťah i v danom spore posudzoval podľa českého práva.

21. Dôležité je zároveň poznamenať, že povinnosť aplikácie práva cudzieho štátu slovenským súdom

nezahŕňa iba aplikáciu určitej konkrétnej normy právneho poriadku cudzieho štátu izolovane, naopak, predpokladá aplikáciu právneho poriadku cudzieho štátu v jeho celosti, navyše so zohľadnením relevantnej judikatúry súdnych orgánov tohto štátu. Zistené skutkové okolnosti veci môžu byť podradňované pod právne normy cudzieho právneho poriadku až po ustálení ich účelu a zmyslu. Na tom nič nemôže zmeniť ani skutočnosť, že právo cudzieho štátu aplikujú slovenské súdy. Iba takáto aplikácia vnútroštátneho práva cudzieho štátu slovenskými súdmi totiž môže zodpovedať požiadavke jej ústavnej konformnosti (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 95/2017).

22. Vychádzajúc z uvedeného preto najvyšší súd pri rozhodovaní danej veci pristúpi k zohľadneniu judikatúry českých súdov vo vzťahu k jej vecnému prejednaniu, i keď z pohľadu slovenského procesného práva je zrejmé, že v dovolaní nastolené právne otázky v kontexte s právnym posudzovaním ne/platnosti spornej úverovej zmluvy podľa českého práva dovolacím súdom riešené neboli.

23. Najvyšší súd týmto potom k právnym otázkam otvoreným dovolaním (13.1.) podáva nasledujúce závery:

24. K nesplneniu odkladacích podmienok pre čerpanie prostriedkov podľa zmluvy o úvere najvyšší súd zastáva nasledujúci právny názor:

24.1. Podľa § 36 zákona č. 40/1964 Sb v znení účinnom do 31. decembra 2013 pre vec rozhodnom (ďalej len „česky Občiansky zákonník“) vznik, zmenu alebo zánik práva či povinnosti možno viazať na splnenie podmienky. Podmienka je odkladacia, ak na jej splnení závisí, či právne následky úkonu nastanú.

24.2. Podľa § 39 českého Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

24.3. Podľa § 536 zákona č. 513/1991 Sb (ďalej len „česky Obchodný zákonník“) Zmluvou o úvere sa zaväzuje veriteľ, že na požiadanie dlžníka poskytne v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy, a dlžník sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úroky.

24.4. V prejednávanej veci zo skutkových zistení súdov nižších inštancií v nadväznosti na obsah spisu vyplýva, že platnosť a účinnosť zmluvy o úvere nastala dňom jej podpisu zmluvnými stranami (článok VIII bod 2 zmluvy) a podľa článku III. bod 4 zmluvy je dlžník oprávnený čerpať úver až po predložení dohodnutých podkladov, ktoré preukazujú zabezpečenie úveru a splnenie dohodnutých podmienok (medzi nimi aj uzavretie zmluvy o pôžičke (úvere) dlžníkom s treťou osobou na sumu zodpovedajúcu výške úveru). Z daného článku zmluvy je nepochybné, že dojednanie o účinnosti zmluvy o úvere nie je dojednaním odkladajúcim účinnosť celej zmluvy, ale dojednaním o podmienkach čerpania úveru. Pritom pred poskytnutím dohodnutého zabezpečenia a predložením dohodnutých dokladov (pre danú vec rozhodujúce predloženie návrhov na vklad záložného práva k nehnuteľnostiam a predloženie zmluvy o pôžičke/úvere) si dlžník nemohol nárokovať poskytnutie peňažných prostriedkov podľa úverovej zmluvy. Ak však veriteľ poskytol úverové prostriedky bez toho, aby mu boli predložené doklady preukazujúce zabezpečenie úveru a splnenie dohodnutej podmienky uzatvoriť zmluvu o pôžičke/úvere s treťou osobou, iba nevyužil možnosť danú mu zmluvou o úvere a plnenie poskytnuté veriteľom dlžníkovi v tejto situácii je zmluvným plnením. Dojednanie článku III. bod 4 zmluvy o úvere tak malo slúžiť na ochranu veriteľa, aby peňažné prostriedky mohol vyplatiť potom, keď bude zrealizované dohodnuté zabezpečenie pohľadávky a budú o tom predložené príslušné doklady. Ak veriteľ poskytol peňažné prostriedky v čase, keď zmluva bola platná a kedy ich podľa zmluvy poskytnúť mal, nešlo o plnenie bez právneho dôvodu, aj keby k dohodnutému zabezpečeniu úveru a predloženiu dohodnutých dokladov o ňom nedošlo (najvyšší súd vychádzal zo záverov Najvyššieho súd Českej republiky - ďalej aj „český najvyšší súd“ sp. zn. 32Cdo/2989/2007).

24.5. Vychádzajúc zo vznesenej pochybnosti dovolateľiek o tom, či mohol platne vzniknúť záväzok z úverovej zmluvy, keď bolo poskytnutie úveru naviazané na odkladaciu podmienku, ktorou bolo uzavretie zmluvy o pôžičke (úvere) dlžníkom s treťou osobou na sumu zodpovedajúcu výške úveru a záložnej zmluvy, s plneniu ktorej nedošlo najvyšší súd už len na okraj uvádza, že táto úvaha žalobkyní (t. j. že by to možné nebolo) by musela viesť k neplatnosti akéhokoľvek hlavného záväzku podmieneného vznikom určitých zabezpečovacích práv. Pri danej úvahe žalobkyne úplne opomínajú princíp, že podmienky, na ktorých splnenie je viazaný vznik, zmena, či zánik práva resp. povinnosti (tu povinnosť poskytnúť

úver), nepodmieňujú platnosť úkonu samotného (tu úverovej zmluvy). Podmieňujú výlučne to, či nastanú právne následky spojené s príslušnou podmienkou, t. j. v tomto prípade by pri nezabezpečení úveru záložným právom a nepredložení požadovanej zmluvy o pôžičke/úvere veriteľ neposkytol dlžníkovi úver, samotná zmluva o úvere by však zostala v platnosti, ktoré oprávnenie veriteľ neuplatnil a na požiadanie dlžníkovi úver podľa platnej úverovej zmluvy poskytol.

25. Žalobkyne predniesli ako samostatnú výhradu neplatnosť spornej zmluvy o úvere pre nesplnenie podmienky podľa jej článku III. písm. f/ - predloženie zmluvy o pôžičke/úvere uzatvorenej medzi spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o ako veriteľom - súčasne úverovým dlžníkom zo spornej úverovej zmluvy a spoločnosťou DRINK POINT, a.s., nakoľko pri uzatváraní tejto úverovej zmluvy malo dôjsť k obchádzaniu § 196a ods. 1 a ods. 2 českého Obchodného zákonníka. Tu najvyšší súd upriamuje pozornosť na predchádzajúci dovolací dôvod, s ktorým (aj podľa samotných dovolateli) nastolená otázka úzko súvisí.

25.1. Najvyšší súd v danej súvislosti v celom rozsahu odkazuje na právny názor prezentovaný v bode 26 tohto odôvodnenia a v kontexte s ním na skutočnosť, že predloženie úverovej zmluvy dlžníka so spoločnosťou DRINK POINT a.s., ktorá je jej jediným spoločníkom ako odkladacia podmienka čerpania úveru spoločnosťou TOPLIMO cz, s.r.o. od družstevnej záložne by aj bez jej naplnenia (z akého dôvodu nie je rozhodujúce) nebola spôsobilá založiť neplatnosť spornej úverovej zmluvy a tým neexistenciu sporného úverového záväzku zabezpečeného sporným záložným právom. Je preto právne nevýznamné pre daný spor zaoberať sa otázkou ne/platnosti tohto vedľajšieho zmluvného vzťahu pre obchádzanie § 196a českého Obchodného zákonníka, ktorá aj prípadná neplatnosť by nebola spôsobilá prívodiť neplatnosť spornej úverovej zmluvy.

26. K namietanému obchádzaniu českého zákona č. 87/1995 Sb., ktorý neumožňoval poskytnutie úveru nečlenovi družstva, keď účelom spornej zmluvy o úvere bolo prevádzkové financovanie spoločnosti, ktorá nebola členom Metropolitného sporiteľného družstva, najvyšší súd uvádza:

26.1. Podľa § 1 zákona č. 87/1995 Sb., tento zákon upravuje postavenie a činnosť sporiteľných a úverových družstiev (ďalej len družstevná záložňa), poistenie vkladov členov v družstevných záložniach a dohľad nad činnosťou a hospodárením družstevných bánk (odsek 1). Družstevná záložňa je družstvo, ktoré pre podporu hospodárenia svojich členov vykonáva prevažne finančné činnosti, ktorými sa rozumie prijímanie vkladov a poskytovanie úverov, záruk a peňažných služieb v rôznych formách, a ktoré ďalej poskytuje svojim členom ďalšie služby pre uspokojovanie ich potrieb (odsek 3). Družstevná záložňa je oprávnená vykonávať iba činnosti ustanovené týmto zákonom, a to v rozsahu povolenia pôsobiť ako družstevná záložňa podľa § 2a (ďalej len povolenie") (odsek 5) Družstevná záložňa je oprávnená vykonávať iba činnosti stanovené týmto zákonom (odsek 6).

26.2. Z § 3 ods. 1 zákona č. 87/1995 Zb. vyplýva, že k činnostiam, ktoré je družstevná záložňa oprávnená vykonávať, patrí tiež poskytovanie úverov jej členom (slovami písmena b/ je oprávnená // poskytovať úvery svojim členom).

26.3. Podľa § 497 českého Obchodného zákona zmluvou o úvere sa zaväzuje veriteľ, že na požiadanie dlžníka poskytne v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy, a dlžník sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úroky.

26.4. Podľa § 39 českého Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

26.5. V rozsudku českého najvyššieho súdu sp. zn. 29Cdo/850/2007, najvyšší súd vyvodil, že ustanovenia § 1 a § 3 ods. 1 písm. b/ zákona č. 87/1995 Zb. vymedzujú okruh osôb, ktorým môžu družstevné záložne poskytovať úvery. Poukazuje i na poslanecký návrh neskoršieho zákona č. 87/1995 Zb., ktorý prejednávala poslanecká snemovňa vo svojom prvom volebnom období 1993 - 1996 ako tlač č. 1197. Vo všeobecnej časti dôvodovej správy sa ako tretí rys družstevnej záložne uvádza, že produkty svojej činnosti, ponúka a poskytuje len členom, pričom súbor činností, ktoré môže družstevná záložňa vykonávať, je rôznou mierou, avšak vždy, obmedzený zákonom. V osobitnej časti dôvodovej správy sa k § 3 poslaneckého návrhu zákona uvádza, že týmto zásadným ustanovením sa taxatívne uvádza, aké činnosti je oprávnená družstevná záložňa vykonávať a ustanovuje sa, že tieto činnosti možno vykonávať len pre svojich členov. Ďalej sa uvádza taxatívny výpočet ďalších činností, ktoré je povolené vykonávať v rámci hospodárenia a dosahovania účelu, na ktorý sú družstevné záložne zakladané. Akokoľvek text

poslaneckého návrhu zákona v priebehu prejednávania v Poslaneckej Snemovni v § 3 ods. 1 dospel k zmenám, keď pôvodne určoval, že družstevná záložňa je oprávnená vykonávať iba pre svojich členov len tieto činnosti: () b/ poskytovať úvery, možno (po porovnaní podoby oboch verzií § 3 ods. 1) z pasáží citovaných z dôvodovej správy usudzovať na zámer zákonodarcu zabezpečiť, aby finančné prostriedky poskytované sporiteľnými a úverovými družstvami slúžili výhradne potrebám ich členov. Z týchto záverov vychádzal český najvyšší súd i v rozsudku sp. zn. 23Cdo/2197/2021, v ktorom ďalej uviedol, že zmluva o úvere, ktorou by sa družstevná záložňa zaväzovala poskytnúť úver výhradne pre potreby inej osoby než člena družstevnej záložne, by bola pre rozpor so zákonom neplatná. Na predmetné rozhodnutia nadväzuje aj rozhodnutie českého najvyššieho súdu sp. zn. 23Cdo/2629/2021, v ktorom sa najvyšší súd vyjadril, že v prípade, že by vyšlo najavo, že cieľom zmluvy o úvere, v ktorej by sa družstevná záložňa zaviazala poskytnúť úver svojmu členovi s tým, že by sa takýto úver zaviazal ako spoludlžník splácať družstevnej záložni aj niekto iný ako jej člen, bolo umožniť, aby úver poskytnutý družstevnou záložňou v skutočnosti čerpal (pre seba využil) niekto iný ako jej člen, by bola namieste úvaha o obchádzaní zákona a o neplatnosti zmluvy o úvere z tohto dôvodu.

26.6. V pomeroch prejednávanej veci vychádzal odvolací súd zo zistení, ktorých správnosť nie je dovolací súd oprávnený preskúmať, že Metropolitné sporiteľné družstvo ako veriteľ poskytol svojmu členovi spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníkovi úver vo výške 90.000.000,- Kč. Jednalo o podnikateľský úver, pričom účelom úveru bolo prevádzkové financovanie spoločnosti DRINK POINT, a.s. IČO: 31 375 103, so sídlom Pod kalváriou 159, Topoľčany. V zmluve bolo okrem iného dohodnuté, že dlžník je oprávnený čerpať úver, ak predložil veriteľovi zmluvu o pôžičke (úveru) uzatvorenú so spoločnosťou DRINK POINT a.s., na sumu zodpovedajúcu výške úveru. Na základe týchto zistení potom odvolací súd uzavrel, že slovenská aj česká súdna prax dospela k takému výkladu § 39 OZ že absolútnu neplatnosť právneho úkonu nespôsobuje každý rozpor so zákonom, ale len kvalifikovaný rozpor so zákonom, t. j. taký rozpor právneho úkonu so zákonom, ktorého následkom je buď spôsobenie ujmy inému (porušenie zákazu alterum non laedere), porušenie verejného poriadku alebo oba následky súčasne. Konceptia kvalifikovaného rozporu so zákonom je premietnutá do § 478 ods. 1 českého OZ, podľa ktorého je právny úkon neplatný, ak odporuje zákonu a súčasne je niekomu na ujmu alebo zjavne narušá verejný poriadok. V danom prípade súd správne upriamil pozornosť na to, že zákon č. 87/1995 Sb. v § 1 ods. 2 písm. b/ umožňuje sporiteľnému družstvu poskytovať úvery svojim členom, avšak žiadne ustanovenie tohto zákona výslovne neustanovuje, že úverové zmluvy uzatvorené s nečlenom sporiteľného družstva by mali byť absolútne neplatné. Prekročenie podnikateľského oprávnenia neznamena bez ďalšieho neplatnosť takto urobených právnych konaní (§ 3a Obchodného zákonníka v znení účinnom v rozhodnom čase). Preto aj keby Metropolitné sporiteľné družstvo poskytlo úver priamo spoločnosti DRINK POINT, a.s. ktorá nebola jej členom, porušilo by tým ustanovenia § 1 ods. 2 písm. b/ Zákona č. 87/1995 Sb., t. j. verejno-právneho predpisu a ako správny delikt by malo byť sankcionované pokutou, bez toho aby toto porušenie samo o sebe spôsobilo bez ďalšieho neplatnosť zmluvy uzatvorenej podľa súkromnoprávneho predpisu (Obchodný zákonník).

26.7. Právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke rozsahu práv a povinností zmluvne dohodnutých, ohľadom ktorých je daný dôvod neplatnosti zmluvy o úvere pre obchádzanie zákona rozpor so zákonom je ale nesprávne (rozporné s vyššie citovanými judikatórnymi závermi českého najvyššieho súdu).

26.8. Zmysel a účel obmedzenia stanoveného v § 3 ods. 1 písm. b/ zákona o sporiteľných a úverových družstvách nie je totiž spojený iba s verejnoprávnym aspektom, t. j. s existenciou alebo absenciou úradného povolenia na určitý druh činnosti, ale má význam tiež pre ochranu oprávnených záujmov členov družstevnej záložne v ich súkromnoprávnom vzťahu voči nej. Inak povedané samotná možnosť verejnoprávneho postihu neposkytuje dostatočnú ochranu účelu, pre ktorý je toto obmedzenie činnosti družstevnej záložne v zákone stanovené.

26.9. Cieľom spornej zmluvy o úvere zjavne bolo umožniť, aby úver pre seba získala osoba, ktorá nebola členom družstevnej záložne. Podľa citovanej ustálenej rozhodovacej praxe českého najvyššieho súdu (porov. najmä rozsudok sp. zn. 23Cdo/2197/2021, 23Cdo/2629/2021) možno takú skutočnosť posúdiť ako obchádzanie zákona, a teda bol daný dôvod neplatnosti spornej úverovej zmluvy podľa § 39 českého Občianskeho zákonníka, t. j. v rozsahu práv a povinností oboch zmluvných strán. Hoci odvolací súd úvahy o možnom obchádzaní zákona vo svojom odôvodnení spomenul, nevyhodnocoval ich z pohľadu rozhodujúcich skutočností a jeho argumentácia nebola súladná s príliehavou judikatúrou

českého nejvyššího soudu.

26.10. Právne posúdenie vecí odvolacím súdom ohľadom dôvodu neplatnosti predmetnej zmluvy o úvere, je preto z vyššie uvedených dôvodov nesprávne a tiež neúplné.

27. I keď si najvyšší súd je vedomý, že odvolací súd sa v napadnutom rozhodnutí nezaoberal problematikou prepojenia spoločnosti TOPLIMO cz, s.r.o. ako dlžníka sporného podnikateľského úveru so spoločnosťou DRINK POINT, a.s., na prevádzkové financovanie ktorej bol úver čerpaný, ich osobné prepojenie vyplýva z výpisu z obchodného registra (spoločnosť spoločnosti DRINK POINT, a.s. je jediným spoločníkom TOPLIMA cz, s.r.o.). Nedá mi v rámci obiter dictum upriamiť pozornosť aj na tú časť rozhodnutia českého najvyššieho soudu sp. zn. 23Cdo/2629/2021, v ktorej sa dotkol aj otázka, či podmienka členstva v družstevnej záložni môže byť splnená u osôb materiálne a personálne prepojených, podliehajúcich jednotnému konaniu a tvoriacich koncern, pričom zdôraznil, že sa vo svojej rozhodovacej praxi už vyjadroval k otázke vplyvu majetkovej a personálnej prepojenosti právnických osôb na záväzkové právo. V rozsudku sp. zn. 32Cdo/2214/2017, uzavrel, že súťažno-právny koncept jedinej ekonomickej jednotky (ktorej sa môže uplatniť v práve hospodárskej súťaže), prelamiujúca právnú a majetkovú samostatnosť jednotlivých právnych subjektov, je výnimkou z inak všeobecnej zásady osobnej zodpovednosti, teda samostatnosti právnej aj majetkovej sféry osôb ako subjektov práva, vrátane osôb právnických, keď každá právnická osoba má vlastnú právnú subjektivitu a zásadne nesie svoju zodpovednosť za záväzky, do ktorých vstupuje, rovnako ako nesie svoju zodpovednosť za porušenie. Súťažno-právnu výnimku nemožno rozširovať na právne vzťahy všeobecne, tam, kde absentuje akákoľvek súvislosť s porušením verejnoprávnych noriem na ochranu hospodárskej súťaže, najmä nie všeobecne na vzťahy zmluvné, do ktorých ich účastníci vstupujú dobrovoľne s plným vedomím toho, s ktorým subjektom zmluvu uzatvárajú a aké riziká s tým spojené tým na seba berú (k právnej a majetkovej samostatnosti jednotlivých právnych subjektov porov. tiež rozsudky českého najvyššieho soudu sp. zn. 25Cdo/4185/2014, sp. zn. 33Cdo/4749/2018).

28. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho soudu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

29. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho soudu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu soudu alebo soudu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát nejvyššieho soudu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.